

MANNEN OVER HUN VADERSCHAP NA PARTNERGEWELD.

EEN LITERATUURSTUDIE NAAR
AANDACHTSPUNTEN VOOR
VERSTERKING VAN HET VADERSCHAP

**AVANS EXPERTISECENTRUM
VEILIGHEID**

RAPPORT

Groeien begint met kennis.

Colofon

ons kenmerk
Datum

14-0261/140/2012-0156/IV
17-07-2014

auteur
© 2014

Irene Visser
Expertisecentrum Veiligheid Avans Hogeschool
Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Inhoudsopgave

1	Inleiding	7
2	Methode van onderzoek	9
3	Vaderschap	11
4	Vaders die geweld plegen jegens hun partner over het effect van het geweld op hun kinderen	13
5	De mannen over hun positie als vader	15
6	Interventies gericht op het vaderschap van mannen die geweld plegen jegens hun partner	19
7	Conclusie en discussie	23
8	Literatuurlijst	25
9	Bijlagen	27

Mannen over hun vaderschap na partnergeweld

"I don't know what I'm doing wrong and what I'm not doing wrong because I operate according to feeling, imitation, and logic. I see how my parents were, and I know that many things were not right for me the way I felt inside, I know that it wasn't good for me, then I don't want to pass it on to my children, and I don't want to teach them, and I try not to resemble my (parents) in all sort of things that they were examples of. On the other hand, I also don't know what's good ... I don't know, I don't have any tools, there is no one to lead me, to instruct me" (Baruch in Peled, & Perel, 2008)

1 Inleiding

Dit rapport is geschreven op basis van literatuuronderzoek dat ik heb verricht tijdens mijn lidmaatschap van het lectoraat Huiselijk geweld en hulpverlening in de keten, onderdeel van Avans Hogeschool. Het onderzoek richt zich op het vaderschap van mannen die geweld plegen jegens hun partner. In het rapport zullen een aantal vragen rondom dit thema nader verkend worden. In de beantwoording van deze vragen is een poging gedaan om de visie van de vaders zelf een plek te geven.

Kernvragen

De literatuurstudie is gebaseerd op onderzoek naar de volgende drie kernvragen:

1. Wat is, volgens vaders die geweld plegen jegens hun partner, het effect van het geweld op hun kinderen?
2. Wat is er in de literatuur bekend over mannen die geweld plegen jegens hun partner als het gaat om hun perceptie op vaderschap?
3. Hoe kunnen we deze mannen op een veilige en effectieve manier verder helpen om te groeien in hun vaderschap?

De geselecteerde onderzoeksliteratuur die betrekking heeft op deze drie kernvragen wordt vervolgens in verband gebracht met de vier bufferprocessen van ouderschap (Van der Pas, 2005) die verderop in dit rapport toegelicht zullen worden. De buffers bieden een denkmodel dat kan helpen om de resultaten uit de literatuur te ordenen.

Dit rapport is als volgt opgebouwd. Na dit eerste hoofdstuk wordt ingegaan op de methode van onderzoek en de afbakening van de begrippen in hoofdstuk 2. In hoofdstuk 3 is aandacht voor vaderschap en de vier bufferprocessen van Van der Pas. Vanaf het vierde hoofdstuk staan achtereenvolgens de drie onderzoeksvragen van het literatuuronderzoek centraal. In het vierde hoofdstuk zal ingegaan worden op de vraag wat volgens mannen, die geweld plegen jegens hun partner, het effect daarvan is op hun kinderen. In hoofdstuk 5 staan de resultaten weergegeven van de vraag wat de perceptie is van deze mannen op hun vaderschap. Om vervolgens in hoofdstuk 6 in te gaan op interventies ter verbetering van het vaderschap van deze mannen. In de conclusie wordt teruggeblikt op de gevonden resultaten en vooruitgeblikt op de betekenis daarvan voor onderzoek en praktijk. Er zijn twee bijlagen toegevoegd. In de eerste bijlage wordt de afbakening verantwoord en ga ik in op de gemaakte keuzes tijdens de literatuurstudie. De tweede bijlage biedt een overzicht van de gevonden literatuur op kernbegrippen en geeft een inschatting van de waarde en de beperkingen van de gebruikte onderzoeken.

2 Methode van onderzoek

Doelgroep en terminologie

In dit literatuuronderzoek is gekozen om mannen die geweld plegen jegens hun partner centraal te stellen. In een uitgebreid review van Guille (2004) blijkt dat de effecten op de ontwikkeling van de kinderen bij partnergeweld en de effecten van kindermishandeling beiden ernstig zijn. Het belang van het kijken naar vaderschap bij beide vormen van geweld is vanwege die ernst van de gevolgen dan ook van belang. Daarnaast blijkt dat vaders die pleger zijn van één vorm van huiselijk geweld, zoals partnergeweld, vaak ook pleger zijn van een andere vorm van huiselijk geweld, zoals kindermishandeling. In een survey van Merrill et al. (2004), waarbij 1.367 deelnemers werden gescreend op de risico's tot het plegen van huiselijk geweld, bleek dat bij ouders waarbij een risico is aangetoond voor partnergeweld, in 40% van de gevallen ook een verhoogd risico is voor kindermishandeling. Edleson (1999) vond naar aanleiding van zijn review dat gemiddeld in 30-60 procent van de gevallen waarbij een van de twee vormen van geweld voor kwam, sprake is van beide vormen van geweld. Voor een deel hebben we het dus ook over dezelfde groep vaders als we spreken van vaders die hun partner mishandelen of vaders die hun kinderen mishandelen. Tot op heden treft men helaas weinig onderzoeken die zich richten op het vaderschap van mannen die hun kinderen mishandelen en meer studies naar het vaderschap van mannen die geweld plegen jegens hun partner. Vandaar dat de doelgroep in dit onderzoek beperkt is tot mannen die geweld plegen jegens hun partner. De terminologie met betrekking tot deze mannen is niet eenduidig. In de literatuur worden de mannen op verschillende manieren genoemd. In dit rapport is ervoor gekozen om te spreken over 'mannen die geweld plegen jegens hun partner'. In het onderzoek staat het vaderschap van deze mannen centraal. In hoofdstuk 3 wordt de definitie van vaderschap verder besproken.

Gebruikte literatuur, afbakening en waarde van het onderzoek

Voor dit onderzoek zijn 35 bronnen gebruikt. Tijdens het onderzoek zijn een aantal keuzes gemaakt in de afbakening, wat uiteindelijk heeft geleid tot de gebruikte bronnen. In het onderhavige onderzoek is de waarde van de gevonden bronnen steeds in acht genomen bij de selectie van de bronnen. De waarde werd beoordeeld aan de hand van een aantal aspecten. Ten eerste diende de bron een weergave te zijn van onderzoek naar het vaderschap van mannen die geweld plegen jegens hun partner. Ten tweede is er rekening gehouden met het jaartal waarin de bron gepubliceerd is. De literatuur over het vaderschap van mannen die geweld plegen jegens hun partner is beperkt en voornamelijk geschreven vanaf het jaar 2000. Ten derde is gekeken naar de methode van onderzoek en de steekproef die werd gebruikt. De 35 bronnen die geraadpleegd zijn voor het onderhavige onderzoek zijn gebaseerd op verscheidene typen onderzoek. Een uitgebreidere verantwoording van deze drie selectiecriteria en de wijze waarop het literatuuronderzoek is verricht is te vinden in bijlage 1. Meer informatie over de databanken en de zoektermen, die zijn gebruikt voor de literatuurstudie en de afbakening van de studie kunt u in deze bijlage raadplegen. In bijlage 2 is een tabel weergegeven van de gebruikte bronnen. Daarin kunt u meer informatie over de verscheidene bronnen terug vinden.

De bronnen, die zijn gebruikt in het onderhavige onderzoek, zijn niet uitputtend. Vanwege de verscheidenheid aan onderzoeksmethoden en steekproefsamenstelling zijn de gevonden resultaten niet zondermeer met elkaar te vergelijken. Daarnaast was de beschikbare tijd voor het literatuuronderzoek beperkt. Daarmee weerspiegelt het huidige rapport het resultaat van het verrichte werk binnen de beschikbare tijd. Het is geen eindproduct, maar zeker wel een bouwsteen. Daarom is ervoor gekozen de inmiddels gevonden resultaten beschikbaar te

Mannen over hun vaderschap na partnergeweld

stellen en te delen. Het kan enkele inzichten bieden, vragen oproepen, een aanzet zijn tot nieuwe vragen en tot meer onderzoek leiden naar het vaderschap van mannen die geweld plegen jegens hun partner.

3 Vaderschap

De rol en positie van vaders in de maatschappij is onderhevig aan verandering. In de afgelopen 50 jaar hebben vaders een steeds grotere rol gekregen in de opvoeding (Hoog, de, Harthoer, & Servage, 2001). Deze vergrote rol lijkt nog beperkt terug te zien in de hulpverlening. De mate waarin hulpverleners vaders betrekken bij de hulpverlening en de vaders aanspreken op hun vaderrol is beperkt. Dijkstra (2007) bespreekt een onderzoek van O' Donnell et al. waarin in vijf focusgroepen met 34 professionals gesproken werd over onder meer het betrekken van vaders in de jeugdhulpverlening wanneer er sprake was van geweld in het gezin. Volgens Dijkstra verkeren vaders "in de periferie van de jeugdzorg en kinderbescherming: ze worden niet bevraagd". De onderzochte professionals, waarvan 25 vrouwen, gaan uit van de moeder als primaire opvoeder en hebben vooral contact met moeders. Deze professionals ervaren dat de vaders weinig binding hebben met de kinderen. Hetzelfde beeld komt naar voren bij het betrekken van mannen die geweld plegen jegens hun partner. Dit blijkt onder andere uit de effectmeting van 'Let op de kleintjes': een op verwerking gericht programma voor het verwerken van gewelddadige gebeurtenissen (Lamers- Winkelman, 2003). Bij dit programma werden uitsluitend moeders betrokken en niet de mishandelende vaders. Ook in de literatuur over kindermishandeling is weinig aandacht voor de rol van vaders (Lee, Bellamy, & Guterman, 2009). Hierbij dienen we wel in acht te nemen dat er wellicht veel is veranderd in de afgelopen jaren als het gaat om het betrekken van vaders in de hulpverlening. Dijkstra (2008) stelt in haar lectorale rede 'Bring in the Family' de volgende vragen: "Hoe solidair zijn we met vaders die hun partner mishandelden en op welke wijze worden zij geïnformeerd? En als we mannen uitsluiten, wat is daarvan het effect? Hoe kunnen mishandelende mannen ondersteuning krijgen bij hun vragen, hun twijfels en hun woede en hoe kunnen zij vanuit de ouderpositie in het belang van hun kinderen handelen?"

Het werken met mannen die geweld plegen jegens hun partner, vraagt om zorgvuldigheid aangezien we te maken hebben met systemen die vaak kwetsbaar zijn. Er dient aandacht te zijn voor de veiligheid van de kinderen en (ex-)partner en de schade die het partnergeweld heeft voor zowel partners als kinderen. Peled heeft veelvuldig onderzoek gedaan naar het vaderschap van mannen die geweld plegen jegens hun partner. Zij stelt dat we maar weinig weten over vaders die geweld plegen jegens hun partner en dat we nog minder zicht hebben op de perceptie van deze vaders op hun vaderschap (Peled, 2000). Peled verrichtte literatuuronderzoek naar vaderschap bij mannen die geweld plegen jegens hun partner. Daarin kwam naar voren dat de relatie van kinderen met hun vader mede gekenmerkt wordt door pijn, teleurstelling, verwarring en ambivalentie. Daarnaast blijkt echter ook dat kinderen het contact met hun vaders missen wanneer dit na het geweld verbroken wordt. Kinderen ervaren het geweld als verkeerd en beangstigend, maar ze kunnen tegelijkertijd van hun vaders houden (Peled, 2000). Ook Bancroft (2002) kwam in zijn review tot de conclusie dat kinderen van vaders die geweld plegen jegens hun partner graag contact houden met hun vader, ondanks het geweld.

Mannen die geweld plegen jegens hun partner worden beperkt betrokken bij de hulpverlening als het om hun kinderen gaat. Tegelijkertijd blijkt dat de relatie van de kinderen met deze vaders complex is en daardoor wellicht juist aandacht verdient binnen de hulpverlening. Het is opmerkelijk dat we nog weinig weten van hoe mannen die geweld plegen jegens hun partner zelf aankijken tegen hun vaderschap (Perel, & Peled, 2008). Dit legt een lacune bloot. Hier meer weet van hebben is van belang teneinde beter bij de beleving van mannen aan te sluiten en hen te kunnen versterken in hun vaderschap.

Mannen over hun vaderschap na partnergeweld

Er wordt in dit rapport gesproken over vaderschap. Om te komen tot een definiëring van vaderschap is als uitgangspunt gebruik gemaakt van een definiëring van ouderschap, namelijk die van Alice van der Pas (2003). Vaders zijn uiteraard ook ouders. Vandaar dat de definitie van Van der Pas ook voor het vaderschap wordt aangehouden in dit rapport. Zij definieert in haar proefschrift 'a serious case of neglect: the parental experience of child rearing' het woord *ouder* als: "een persoon met een besef van tijdloos en onvoorwaardelijk verantwoordelijk-zijn voor een kind". Katie-Lee Weille (2011) vertelt hierover dat verantwoordelijk-zijn iets anders is dan verantwoordelijk handelen. Ook al beseft een ouder dat hij verantwoordelijk is, neemt dat niet weg dat een ouder onverantwoordelijk kan handelen. Ze kunnen zelfs zo onverantwoordelijk handelen dat ze niet in staat zijn een kind op te voeden.

Er wordt veel gesproken over ouderschap. Ouderschap lijkt een onderwerp te zijn waar iedereen een oordeel over heeft. In een interview door Alice van der Pas (2010) met Weille, geeft Weille aan dat er meer ruimte zou mogen zijn voor het bijzondere van ouderschap en voor de kwetsbare positie van ouders. "Men zou moeten weten wat het met een volwassene doet om kinderen te krijgen en over hoeveel méér dat gaat dan over opvoedingsvaardigheden of het gebrek daaraan." De kwetsbare positie van ouders en de mate waarin versterkende processen aanwezig zijn, geeft Alice van der Pas (2005) vorm in vier bufferprocessen van ouderschap;

1. Solidaire gemeenschap, de maatschappelijke en politieke processen waar ouderschap op zijn waarde wordt geschat.
2. Goede taakverdeling, de taken die komen kijken bij het grootbrengen van kinderen worden naar tevredenheid verdeeld.
3. Metapositie, het vermogen van een ouder om te evalueren en te corrigeren wat er gebeurt tijdens het grootbrengen van kinderen.
4. 'Goede ouder'-ervaringen, positieve ervaringen in het ouderschap, die op hun beurt weer zelfvertrouwen genereren. Dit zelfvertrouwen is volgens Van der Pas weer nodig om moeilijke momenten in het grootbrengen van kinderen het hoofd te bieden.

Volgens Dijkstra (2008) zijn de vier genoemde buffers cruciaal. Deze noemt zij cruciaal omdat ze het risico van ontsporing op de ouderlijke werkvloer verminderen en omdat, omgekeerd, elke ouder met elk kind vastloopt wanneer ze niet goed werken (Dijkstra, 2008). Dijkstra betoogt dat de buffers voor veel mishandelde vrouwen bijvoorbeeld niet goed werken. Hoe staat het met de bufferprocessen van mannen die geweld plegen jegens hun partner? In hoeverre werken deze buffers voor hen? Wanneer ze niet goed werken, is aandacht voor het versterken van deze buffers van belang bij interventies. Bij het bespreken van de drie vraagstukken van dit rapport wordt bekeken in hoeverre de mannen terug kunnen vallen op de bufferprocessen. Het biedt ons een denkmodel om te kijken naar de resultaten uit de verschillende bronnen en helpt ons deze te ordenen aan de hand van deze empirisch onderbouwde buffers.

4 Vaders die geweld plegen jegens hun partner over het effect van het geweld op hun kinderen

Guille (2004) concludeert in zijn review dat kinderen die getuige zijn van partnergeweld verscheidene problemen ervaren, zoals emotionele problemen (depressie, angst), gedragsproblemen (ageren, terugtrekken, slechte impulscontrole, delinquent gedrag, bedplassen, nachtmerries), cognitieve stoornissen (abnormale schema's, slechte resultaten) en problemen in het sociaal aanpassingsvermogen.

Hoewel onderzoekers en hulpverleners steeds meer doordrongen lijken van de effecten van partnergeweld op de kinderen, weten we nog weinig over de visie van de vaders hierop. In dit hoofdstuk wordt de eerste kernvraag van het onderhavige onderzoek besproken, namelijk 'Wat is, volgens vaders die geweld plegen jegens hun partner, het effect van het geweld op hun kinderen?'. Hier wordt ingegaan op de visie van vaders op de effecten van partnergeweld voor kinderen. Hiermee verkennen we tevens de vraag of deze vaders een metapositie in kunnen nemen over de effecten van hun gewelddadig handelen op het kind. Metapositie is het derde bufferproces dat Van der Pas (2005) onderscheidt: het wijst op het vermogen van een ouder om te evalueren en te corrigeren wat er gebeurt tijdens het grootbrengen van kinderen. Wanneer vaders beschikken over het vermogen om een metapositie in te kunnen nemen, vermindert dit het risico op ontsporing. Het is daarom van belang naar de metapositie en daarmee de veranderbaarheid van een ouder te kijken. Er zijn enkele onderzoeken gedaan rondom de vraag wat volgens mannen die geweld plegen jegens hun partner het effect is op hun kinderen. Een onderzoek van Rothman, Mandel en Silverman (2007) richtte zich op de verschillen tussen biologische en niet-biologische vaders in hun verwachtingen van de effecten van hun partnergeweld op kinderen. Daarin kwam naar voren dat biologische vaders meer geloven dat het partnergeweld negatieve effecten heeft op de kinderen, dan niet-biologische vaders. Zo geloofden de biologische vaders meer dat het partnergeweld de relatie met hun kinderen negatief beïnvloedde en maakten zij zich meer zorgen over de lange termijn effecten van het geweld op de kinderen (53% van de biologische vaders tegenover 40% van de niet-biologische vaders). Ondanks de verschillende mate van zorgen over de effecten van het partnergeweld op hun kinderen, gaf de meerderheid van beide groepen vaders aan te willen veranderen en hulp te zoeken. In een onderzoek waarin Perel en Peled (2008) veertien diepte-interviews hielden met mannen die geweld plegen jegens hun partner, gaven de vaders tijdens de interviews toe dat hun kinderen getuige waren geweest van partnergeweld. Een groot deel van de mannen zei in de interviews dat ze dachten dat dit geen schadelijke consequenties zou hebben voor hun kinderen.

In een grootschalig survey-onderzoek genereerde Salisbury, Henning, & Holdford (2009) data uit vragenlijsten van 3.824 mannen, veroordeeld voor partnergeweld, waarbij ze vroegen naar de mening van de mannen over de effecten van het partnergeweld op hun kinderen. Ruim 66% van de mannen rapporteerde dat zij hun kinderen op enige wijze hadden blootgesteld aan de partnerconflicten. Daarvan gaf slechts 27% aan dat zij dachten dat de kinderen beïnvloed waren door het partnergeweld (Salisbury et al., 2009). De auteurs uitten hun bezorgdheid over hun bevindingen. Ze gaven aan dat het belangrijk is dat deze vaders educatie krijgen over de effecten van het geweld op de kinderen.

In een verkennend onderzoek naar vaderschap in de context van partnergeweld door het Verwey Jonker Instituut (Lünnemann, Hermens, & Roeleveld, 2012) werden 26 mannen van vijf verschillende etnische achtergronden geïnterviewd. Meer dan de helft van de mannen was zich niet bewust van de schadelijke effecten van het geweld op de kinderen. De onderzoekers

Mannen over hun vaderschap na partnergeweld

concluderen dat de mannen die hun partner mishandelden moeilijk kunnen reflecteren op hun eigen gedrag.

Conclusie

Er kunnen vele redenen zijn waarom vaders die geweld plegen jegens hun partners de effecten van het geweld op hun kinderen minimaliseren of ontkennen, waaronder bijvoorbeeld schaamte. De conclusie van Lünemann et al. (2012) en het resultaat van bovengenoemde studies doet vermoeden dat vaders die geweld plegen jegens hun partner moeite hebben om vanuit een metapositie te reflecteren op hun gewelddadige gedrag en de gevolgen daarvan op de kinderen. De vaders lijken over het algemeen de effecten van het geweld op de kinderen te onderschatten. Het derde bufferproces (Van der Pas, 2005) lijkt daarmee niet goed te werken voor veel mannen die geweld plegen jegens hun partner. Deze conclusie wordt meegenomen in de bespreking van de interventies later in dit rapport.

5 De mannen over hun positie als vader

In dit hoofdstuk wordt het tweede vraagstuk besproken. Wat is er in de literatuur bekend over mannen die geweld plegen jegens hun partner als het gaat om hun waarneming en beleving van het vaderschap? In de onderzoeksliteratuur is voornamelijk veel geschreven over deze mannen als vader. We missen daarmee de visie van de vaders zelf op hun vaderschap. Perel en Peled (2008) concluderen in hun artikel dat de literatuur, die tot nu toe is geschreven over het vaderschap van deze vaders, voornamelijk gericht is op hun tekortkomingen. Zo brengt Bancroft (2002) in zijn review drie karakteristieken van mannen die geweld plegen jegens hun partner in verband met het vaderschap van deze mannen. Deze drie karakteristieken; *controlerend zijn, het gevoel recht te hebben op een speciale status in het gezin en bezitterig zijn*, hebben volgens de auteur een negatieve invloed op het vaderschap van mannen die geweld plegen jegens hun partner. Ze geven een verkeerd rolmodel, ondermijnen de autoriteit van de moeder, scheppen scheidingen tussen de familieleden en gebruiken kinderen als wapens tegen de moeder. Hoewel de nadruk op de tekortkomingen van vaders die geweld plegen jegens hun partner wellicht te begrijpen is, zal die beeldvorming het vaak kwetsbare ouderschap van deze mannen niet versterken. Je zou je kunnen afvragen wat een negatieve beeldvorming voor effect heeft op het eerste bufferproces van Van der Pas (2005): "Solidaire gemeenschap, waar ouderschap op zijn waarde wordt geschat". Een negatieve beeldvorming is wellicht niet versterkend voor het gevoel van de vader dat hij door de gemeenschap op waarde wordt geschat.

In het handboek Methodische ouderbegeleiding stelt Van der Pas (2005) dat haar definitie van 'ouder' aangeeft dat een ouder per definitie tekort schiet "omdat nu eenmaal geen mens tijdloos en onvoorwaardelijk verantwoordelijk *kan* zijn voor wie ook" (Van der Pas, 2005, blz. 46). De definitie maakt het dilemma zichtbaar dat een ouder zich verantwoordelijk voelt en tegelijkertijd onthand. Dit beeld lijkt ook versterkt naar voren te komen als we bekijken hoe mannen die geweld plegen jegens hun partner spreken over hun positie als vader. In de artikelen die hieronder worden aangehaald zijn de vaders zelf benaderd om hun visie te geven op thema's rondom hun vaderschap.

Harne (2002) interviewde twintig vaders die geweld plegen jegens hun partner en in sommige gevallen ook hun kinderen mishandelden. Deze mannen gaven aan dat de momenten waarop ze voor de kinderen zorgden een risico met zich mee brachten op geweld. De vaders omschreven die situaties als momenten waarop de kinderen hen uitlokten en slecht gehumeurd waren. Zo gaf een vader aan dat hij bang was voor zijn eigen gewelddadige reactie als hij alleen was met de twee kinderen, maar dat hij dacht dat het negatieve effect daarvan op de kinderen zou verdwijnen als hij later weer met hen speelde. De mannen waren meer geneigd om gewelddadig te worden als ze het gevoel hadden dat de kinderen onredelijke eisen stelden, die niet in overeenstemming waren met de wensen van de vader. Tegelijkertijd gaven de vaders in de interviews aan dat ze genoten van de onvoorwaardelijke liefde die kinderen je kunnen geven.

Fox en Benson (2004) vroegen vaders die wel en vaders die geen geweld pleegden jegens hun partner naar hun gedrag als opvoeder. Ze vonden zowel overeenkomsten als verschillen tussen de twee groepen. De twee groepen vaders verschilden niet in de mate waarin ze tijd spenderen met hun kinderen. Vaders die geweld plegen zagen meer problemen bij hun kinderen dan vaders die geen geweld plegen. Ze omschreven hun kinderen in meer negatieve bewoordingen dan vaders die geen geweld plegen jegens hun partner. Dit verschil was al te zien bij jonge kinderen, van drie of vier jaar oud. Deze mannen hebben meer discussies met

hun kinderen en beschrijven het familieleven meer in negatieve termen. Verder zijn ze meer geneigd tot harde verbale en fysieke discipline naar hun kinderen toe.

Het onderzoek van Perel en Peled (2008) heeft een waardevolle bijdrage geleverd. De onderzoekers hielden veertien diepte-interviews met mannen die geweld plegen jegens hun partner. De mannen ervaren het vaderschap als een van de belangrijkste domeinen in hun leven. In de basis zien ze zichzelf als goede vaders. Een goede vader is volgens hen een vader die zijn kinderen materieel kan steunen, hen beschermt tegen de gevaren buitenshuis, die grenzen aan kan geven en warm en frequent contact heeft met zijn kinderen. De moeilijkheden die zij in hun vaderschap tegenkwamen, zagen ze niet als een tegenargument waarom ze geen goede vader zouden zijn.

Wanneer de mannen over hun eigen vader spraken, kwam bij velen van hen een beeld op van een afwezige vader met een agressieve houding. Zelf wilden ze zo niet zijn, maar vaak wisten ze niet hoe ze het wel moeten doen. Ze realiseerden zich dat hun eigen jeugd en ouders hen niet hebben voorbereid op het vaderschap. Hetzelfde kwam naar voren in acht interviews met vaders die partnergeweld pleegden (Fox, Sayers, & Bruce, 2001). Ook deze mannen gaven aan dat ze het belangrijk vonden om er te zijn voor hun kinderen, zowel in materieel als in emotioneel opzicht. Ook zij wilden graag de fouten en de pijn rechtzetten die hun eigen vaders bij hen hadden gemaakt. Ze wilden de vader zijn die ze zelf niet hebben gekend. De mannen gaven aan spijt te hebben van hun gewelddadige gedrag vanwege het effect op de kinderen.

Veteläinen, Grönholm, & Holma (2013) deden onderzoek naar de wijze waarop mannen die geweld plegen jegens hun partner spreken over vaderschap en hoe ze zichzelf zien als vaders. De data voor het onderzoek zijn verzameld aan de hand van video-opnamen van groepssessies voor mannelijke geweldplegers, waaraan de deelnemers vrijwillig deelnamen. De mannen omschreven zichzelf vaak als strikt en controlerend. Zij rechtvaardigden hun gewelddadige gedrag als de voor hen enige manier om te handelen. Ze vonden zichzelf onvoldoende capabel om conflictsituaties anders op te lossen. De data bevestigen tegelijkertijd de uitkomsten van Perel en Peled (2008) dat deze mannen spreken over een verlangen naar contact op een dieper niveau met hun kinderen. Deze mannen gaven aan het graag anders te willen doen dan hun eigen, vaak gewelddadige, vaders. De rol als strikte of beangstigende vader creëert echter een afstand tussen de mannen en hun kinderen. In de manier van spreken lijken de vaders het gewelddadige gedrag los te zien van hun vaderschap. Als vader zien ze het als hun recht om geweld te plegen en dat staat daarom los van goed vaderschap. De vaders spraken over het vaderschap als een positief gegeven, dat je leven verandert. Het psychologische aspect van vaderschap zagen ze als het belangrijkste aspect, gegeven de manier waarop ze spraken over verantwoordelijkheid, zorgen voor de kinderen, de persoonlijkheid van de kinderen leren kennen en het laten zien van empathie en liefde naar de kinderen toe.

De mannen in het onderzoek van Perel & Peled (2008) die gescheiden waren, gaven verder aan dat ze het co-ouderschap na de scheiding vaak moeilijk vonden. De mannen voelden zich beperkt in hun vaderschap door hun partners omdat de partner de dominante ouderrol op zich nam. Bent-Goodley en Williams (in Edleson, & Williams, 2007. pp. 32-35) interviewden zeventien mannen die in het verleden gewelddadig waren naar hun partner over

co-ouderschap. Ook daarin kwam naar voren dat de mannen het moeilijk vonden om met de moeders van de kinderen te communiceren over de kinderen. Dit bemoeilijkte het co-ouderschap.

Sommige vaders in het onderzoek van Perel en Peled (2008) beschreven zichzelf als gespannen en emotioneel niet beschikbaar voor de kinderen. Zoals Dudu verwoordt: *"there are periods of remoteness. When you can be sitting with them in the same room, in the same home, and there is a kind of gulf between you, a type of barrier ... (Dudu)"*. In een verslag van een behandeling van een zoon en een man die geweld pleegde jegens zijn partner kwamen soortgelijke bevindingen aan het licht (Aymer, 2010). De vader gaf aan positieve gevoelens te hebben naar zijn zoon toe, maar dat het niet lukte om emotioneel in contact met hem te komen.

Alle mannen in het onderzoek van Perel en Peled (2008) vonden dat 'praten' de beste manier is om de kinderen dingen bij te brengen. Ze verschilden in de mate waarin ze vonden dat 'lichte mate van geweld' naar de kinderen toe acceptabel is. Sommige vaders wilden geen geweld gebruiken naar hun kinderen, maar hadden het gevoel geen alternatief voorhanden te hebben. De vaders duiden hiermee hun onvermogen om andere pedagogische middelen in te zetten.

Samenvattend ervoeren de vaders in het onderzoek van Perel en Peled (2008) processen die hen beperkten in hun contact met de kinderen. De mannen bleven zitten met een sterk verlangen naar een dieper contact met de kinderen. Het volgende citaat van een van de vaders geeft dit sprekend weer:

"where did I go wrong?...What, what didn't work? And you can't, you can't get an answer, what didn't work. You don't know...so what's it all worth? You feel that you invested a lot, and you say, okay, what's missing? If it's clothes, if it's education, it, that is, I tried. In everything material, each one has his own room. I made sure that they have a sound system, made sure that each one has a television...and despite this, something in the air is lacking, something that...maybe a key, maybe a magic word that will create a connection between me and them, because actually that was the aim, the intention. And it's not working (Yakov in Perel, & Peled, 2008, p. 472)."

Conclusie

Uit deze paragraaf ontstaat een beeld van vaders die veel om hun kinderen geven en graag het goede doen voor hun kinderen. Tegelijkertijd wordt hun worsteling en onmacht duidelijk om hieraan te voldoen en zal rekening gehouden moeten worden met hun risicofactoren en onvermogen. Ook hier kunnen we een vergelijking maken met de bufferprocessen van Van der Pas (2005). In de onderzoeken van Perel en Peled (2008) en Bent-Goodley en Williams (2007) komt naar voren dat de vaders moeite hadden met het co-ouderschap en de rolverdeling daarin. Hiermee geven ze aan dat er niet altijd sprake is van een *goede taakverdeling*, het tweede bufferproces dat Van der Pas (2005) beschrijft. Nog duidelijker komt naar voren dat de vaders beperkte goede ouder-ervaringen hebben, al geven de vaders ook aan te kunnen genieten van de onvoorwaardelijke liefde die hun kinderen kunnen geven. Van der Pas (2005) geeft aan dat de goede ouder-ervaringen nodig zijn om zelfvertrouwen te genereren, wat vervolgens weer nodig is om moeilijke momenten in het grootbrengen van kinderen het hoofd te bieden. In het begin van deze paragraaf werd al duidelijk dat vaders die pleger zijn van partnergeweld in beperkte mate terug kunnen vallen op het eerste bufferproces van ouderschap. De *Solidaire gemeenschap, waar ouderschap op zijn waarde wordt geschat*, werkt wellicht minder voor deze vaders.

In het vorige hoofdstuk over de perceptie van de vaders van de effecten van het geweld op de kinderen, zagen we dat de metapositie als buffer in beperkte mate aanwezig is voor de

Mannen over hun vaderschap na partnergeweld

mannen. Zo lijkt een beeld te ontstaan dat mannen die geweld plegen jegens hun partner, in beperkte mate terug kunnen vallen op de beschermende werking van alle vier besproken bufferprocessen van ouderschap. Als we er vanuit gaan dat een ouder deze vier buffers nodig heeft en vastloopt in het ouderschap wanneer de buffers voor hem of haar niet goed werken, is het een logische stap om te kijken hoe aan het verbeteren van de bufferprocessen gewerkt kan worden. In de volgende paragraaf wordt ingegaan op de vraag hoe deze bufferprocessen in interventies versterkt kunnen worden, zodat vaders in hun vaderschap versterkt zouden kunnen worden.

6 Interventies gericht op het vaderschap van mannen die geweld plegen jegens hun partner

Uit de voorgaande paragrafen komt naar voren dat mannen die geweld plegen jegens hun partner in beperkte mate beschikken over de vier bufferprocessen van ouderschap. Hoe kunnen we vaders, die pleger zijn van partnergeweld, op een veilige en effectieve manier verder helpen om te groeien in hun vaderschap? Welke interventies zijn gericht op de bufferprocessen van ouderschap en kunnen deze wellicht versterken? Dit zijn geen gemakkelijke vragen. Peled en Perel (in Edleson, & Williams, 2007) benadrukken dat interventies gericht op het vaderschap van mannen die geweld plegen jegens hun partner vragen oproepen over de mogelijke schadelijke gevolgen voor de mishandelde partner en de kinderen. Zo zouden vaders bijvoorbeeld goed gedrag tijdens de interventie kunnen gebruiken om uiteindelijk meer macht te krijgen over de kinderen en hun moeder. Toch zijn zij van mening dat interventies gericht op het versterken van het vaderschap nodig en belangrijk zijn. Vaders zijn verantwoordelijk voor het welzijn van hun kinderen en alle vaders verdienen adequate sociale ondersteuning om deze complexe taak uit te voeren. We hebben hen in de afgelopen decennia niet aangemoedigd de verantwoordelijkheid te nemen voor de consequenties van hun geweld. Tegelijkertijd kwam er meer last op de schouders van de moeders van de kinderen. Zoals we in voorgaande hoofdstukken al gezien hebben is het voor veel kinderen belangrijk om een goede band te hebben met hun vader. De vaders zelf verlangen ook naar een intiemer contact met hun kinderen. Laten we daarom kijken naar mogelijke interventies voor het bevorderen van het vaderschap bij mannen die geweld plegen jegens hun partner.

Uit interviews met mannen die geweld plegen jegens hun partner, gehouden door Lünemann, Hermens en Roeleveld (2012), blijkt dat deze mannen niet snel naar de hulpverlening stappen. Ze ervaren geen problemen of voelen schaamte ten opzichte van de problemen. "Een belangrijke uitdaging voor de komende jaren is het vinden van manieren om mannen aan te spreken op hun verantwoordelijkheid als vader en ze op dat aspect te motiveren tot vrijwillige hulp" (Lünemann et al., 2012).

De wijze waarop de mannen benaderd zijn binnen de hulpverlening in de afgelopen decennia lijkt ook niet motiverend te zijn geweest voor het opzoeken van vrijwillige hulp. Curwood et al. (2011) beschrijven in hun onderzoeksverslag van een survey met 42 mannelijke plegers van partnergeweld, de resultaten van een interventie gericht op het verminderen van geweld. Zij stellen dat er in de afgelopen decennia een tendens was om mannen die hun partner mishandelden, te zien als niets anders dan de personificatie van hun misdrijven. De reactie op het geweld was gericht op het stoppen van het geweld door middel van het criminaliseren van hun gedrag, de gemeenschap veilig maken voor vrouwen en kinderen en door de mannen volledig verantwoordelijk te maken voor hun gedrag. Het confronteren van de mannen met hun gedrag is lang de methode geweest om met deze mannen te werken. Curwood et al. stellen zich de vraag of die methode inderdaad helpend is. Hiermee loop je als behandelaar de kans op een vijandige relatie. Zij geven aan dat er langzaam een verschuiving gaande is in de benaderingswijze van de mannen. Wanneer de interventies gericht zouden zijn op de krachten in plaats van op hun zwakheden, blijken deze mannen capabel om te veranderen, aldus Curwood et al.. Identificeer de veranderprocessen en de doelen, die de mannen al hebben vóór de interventie, sluit daarbij aan en moedig deze aan. Laat de mannen aan hun eigen doelen werken en laat hen zien welke voordelen ze zelf hebben bij de interventie. Hoewel Curwood et al. zich richten op interventies gericht op het verminderen van geweld en niet op interventies gericht op vaderschap, kan hun pleidooi wellicht ook doorgetrokken

Mannen over hun vaderschap na partnergeweld

worden naar het verbeteren van vaderschap van deze mannen. Zoals uit voorgaande paragrafen duidelijk werd, is ook het vaderschap van deze mannen de afgelopen decennia niet positief benaderd. Wellicht zouden we hen bij het bevorderen van hun vaderschap, ook moeten benaderen vanuit een krachtenbenadering. Ook Veteläinen, Grönholm en Holma (2013) benadrukken de behoefte aan een perspectief waarin het vaderschap niet wordt bekeken vanuit de tekortkomingen, maar vanuit de emoties, motivatie voor het grootbrengen van kinderen en het nemen van verantwoordelijkheid die de mannen ervaren. Na haar observatie tijdens een wekelijkse behandelgroep met plegers van partnergeweld concludeert Dijkstra (2011) dat er in de benadering naar mannen toe ruimte dient te zijn voor een dubbelperspectief: "mannen die mishandelen zijn kwetsbaar en ze kwetsen, ze oefenen controle uit en verliezen de macht over hun zelfbeheersing, ze slaan uit macht en onmacht". Perel en Peled (2008) stellen vast dat vaders die partnergeweld plegen een kans verdienen om hun beschadigd ouderschap te herstellen. Ook zij raden aan deze mannen tegelijkertijd te zien als schadelijk en kwetsbaar. Dit vraagt om het erkennen van de schade die mannen kinderen toebrengen en het pogen dit te stoppen. Het vraagt ook om als behandelaar bewust te zijn van de stress die de vaders beleven en door hen ondersteuning te bieden. Wellicht kunnen we in de benaderingswijze bij het ondersteunen van de mannen uitgaan van hun doelen en krachten en vinden we daarin een betere aansluiting met hen.

De vorige paragraaf eindigde met de behoefte om de vier bufferprocessen van ouderschap (Van der Pas, 2005) te versterken bij mannen die geweld plegen jegens hun partner. We benadrukken daarmee het belang van het vergroten van een *solidaire gemeenschap, een goede taakverdeling, het vermogen tot metapositie, en 'Goede ouder'-ervaringen*. Met de veranderingen in de benaderingswijze, die hierboven bepleit is, wordt wellicht een start gemaakt met het versterken van de eerste buffer *de solidaire gemeenschap*. Margreth Hoek (2011) schrijft hierover: "Solidariteit betekent ook dat ouders met een bepaalde attitude tegemoet worden getreden, ook door de gemeenschap. Uitgaan van een besef van verantwoordelijk-zijn bij de ouder/cliënt betekent dat de gemeenschap luistert naar de stem van ouders. Solidair zijn betekent 'blaamvrij' denken over ouders en het ontstaan van opvoedproblemen en oog willen hebben voor de vraag waar en wanneer steun nodig is." De krachtenbenadering is inmiddels verwerkt in de visie van meerdere programma's die met deze vaders werken. Er zijn in Amerika enkele vaderprogramma's ontwikkeld. Het doel is het geweld in de gezinnen te stoppen door een betere vader te worden en een meer ondersteunende partner in het ouderschap (Lünnemann, Hermens & Roeleveld, 2012). Naast de houdingsaspecten die aan bod kwamen in de vorige alinea's, heeft Katreena Scott vijf principes geformuleerd waar men rekening mee dient te houden bij het ontwikkelen van een programma voor vaders die geweld plegen jegens hun partner (Scott, 2004):

1. Het controlerende gedrag van deze mannen en een op zichzelf gecentreerde attitude zijn de primaire problemen van deze mannen. Een interventie dient daarom niet gericht te zijn op het onder controle houden van kinderen.
2. Mishandelende vaders zijn er zelden 'klaar voor' om te veranderen in hun ouderschap.
3. De strenge beelden over geslacht specifieke rolverdeling van deze vaders dragen bij aan de mishandeling van kinderen.
4. De relatie tussen de vader en de moeder van de kinderen verdient speciale aandacht.
5. Het vergt veel tijd en moeite om het vertrouwen van een kind in zijn of haar vader weer terug te winnen.

Deze vijf aandachtspunten hebben Scott en anderen meegenomen in het ontwikkelen van de interventie Caring Dads. Caring Dads is ontwikkeld in Canada (Scott, Francis, Crooks & Kelly, 2001) en is uniek in een aantal opzichten (Scott & Crooks, 2007). Ten eerste is het een van de weinige programma's speciaal voor mishandelende mannen in hun positie als vader. Ten

Mannen over hun vaderschap na partnergeweld

tweede wordt de Caring Dads interventie geleid door een aantal principes, die de veiligheid en het welzijn van de kinderen en hun moeders voorop stellen. En ten derde onderscheidt het programma zich door een integratie van literatuur over ouderschap, kindermishandeling, veranderingsstrategieën en daderprogramma's. In hun evaluatieve studie naar Caring Dads evalueerden Scott en Crooks (2007) het programma op de vier niveaus behoefte, theorie, proces en uitkomst. Uit deze evaluatie komt naar voren dat Caring Dads tegemoet komt aan de behoefte in de hulpverlening aan een interventie als deze en dat de interventie aansluit bij de theorie over de doelgroep mannen die geweld plegen jegens hun partner. Verder blijkt dat de vaders en de hulpverleners, die met deze vaders te maken hebben, veelal tevreden zijn over de interventie. De zeventien weken durende Caring Dads interventie heeft onder andere als doel om het bewustzijn van vaders te vergroten over de impact van huiselijk geweld op kinderen. Hiermee wordt gewerkt aan het versterken van de derde buffer, *het vermogen tot metapositie*. Het vergroten van de motivatie van vaders om te veranderen, het verminderen van attitudes en percepties, die mishandeling van kinderen ondersteunen en het verbeteren van de vader-kind relatie. Caring Dads maakt gebruik van motiverende gespreksvoering, cognitieve-gedragmatige technieken en psycho-educatietechnieken om deze doelen te bereiken. Naast bovenstaande doelen heeft de interventie een focus op bewustwording van schadelijke patronen, het verminderen van partnerconflicten die schadelijk zijn voor de kinderen (waarmee gewerkt wordt aan de tweede buffer; *een goede taakverdeling*) en het behoud van het geleerde (waarmee gewerkt wordt aan de vierde buffer, *de goede ouder-ervaringen*). Tijdens een vierdaagse training tot trainer Caring Dads, die ik mocht volgen, viel mij op dat de uitgangspunten van de interventie Caring Dads aansluiten bij de aandachtspunten die in het onderhavige rapport besproken worden. Ik zie het als een waardevolle interventie, waarvan ik hoop dat we het ook in Nederland in kunnen gaan zetten om mannen die geweld plegen jegens hun partner, te versterken in hun vaderschap. De doelen van Caring Dads komen voor een groot deel overeen met de doelen die centraal staan in een model van interventies voor mannen die geweld plegen jegens hun partner, gepresenteerd door Peled en Perel (2007). Ten tijde van het schrijven van hun artikel hadden 85 mannen in Israël aan een interventie deelgenomen waaraan het model ten grondslag lag. De doelen waren gericht op het vergroten van de zelfreflectie, een groter bewustzijn van de effecten van geweld op de kinderen (buffer één; *metapositie*), het afnemen van het geweld, meer en gevarieerder betrokkenheid van de vaders in het leven van de kinderen en betere vaardigheden als ouder (de vierde buffer; *goede ouder-ervaringen*), waaronder betere communicatie met de co-ouder (buffer twee; *goede taakverdeling*). Zoals weergegeven, wordt met het werken aan de doelen van zowel Caring Dads als met het model van Peled en Perel ook gewerkt aan het verstevigen van de bufferprocessen van Alice van der Pas. Daarmee sluiten beide benaderingen aan bij de behoefte aan het vergroten van de buffers. De twee interventies (Scott et al., 2001; Peled & Perel, 2007) en Van der Pas (2005) benadrukken ieder los van elkaar het belang van dezelfde punten. Bovenstaande interventies geven een beeld van de wijze waarop geprobeerd wordt om op een nieuwe manier, samen met de mannen, te werken aan het versterken van hun vaderschap. Het beschrevene zal geen uitputtende weergave zijn van nieuwe interventies in het werken met deze mannen. Het geeft wel een indruk van een verschuiving die gaande is in de benadering en focus in het werken met hen.

Conclusie en discussie

In deze literatuurstudie is gekeken naar het vaderschap van mannen die geweld plegen jegens hun partner. Daarin stonden drie kernvragen centraal. 'Wat is, volgens mannen die geweld plegen jegens hun partner, het effect van het geweld op hun kinderen?', 'Wat is er in de literatuur bekend over mannen die geweld plegen jegens hun partner als het gaat om hun perceptie op vaderschap?' en 'Hoe kunnen we deze mannen op een veilige en effectieve manier verder helpen om te groeien in hun vaderschap?'

De resultaten van deze kernvragen zijn in verband gebracht met de vier bufferprocessen van ouderschap (Van der Pas, 2005). Een paar inzichten kwamen hierin duidelijk naar voren. Veel mannen die geweld plegen jegens hun partner onderschatten de effecten daarvan op hun kinderen. Ze lijken zich in beperkte mate bewust van de schadelijke gevolgen van het geweld op de ontwikkeling van de kinderen. Wanneer de mannen over hun vaderschap spreken rijst het volgende beeld op. De mannen ervaren het vaderschap als een zeer belangrijk en mooi onderdeel van hun leven. Tegelijkertijd geven ze aan dat het niet altijd gemakkelijk gaat. Wanneer we de aspecten bekijken die de vaders als moeilijkheden benoemen, hebben we gezien dat we deze kunnen koppelen aan het gebrekkig functioneren van de bufferprocessen van Van der Pas (2005). Hieruit kunnen we wellicht concluderen dat de vier bufferprocessen in beperkte mate werken voor deze vaders als mishandelende mannen. In de laatste paragraaf is daarom gekeken naar de mogelijkheden om binnen bestaande interventies aandacht te hebben voor deze vier bufferprocessen, teneinde het vaderschap van deze mannen te versterken. Wellicht kunnen we op deze wijze aandacht hebben voor de kwetsbare kant van ouderschap, zoals Weille (2010) het noemt. In de benaderingswijze vanuit de hulpverlening naar de vaders toe lijken we een nieuwe weg ingeslagen, waarin we pogen om samen met de vaders toe te werken naar een versterking van hun vaderschap. "Groot brengen kan zeer doen", beschrijft Baartman (2011). En vervolgens: "Ik ging als hulpverlener begrijpen dat, gegeven het besef verantwoordelijk te zijn, gevoelens van tekort schieten inherent zijn aan ouderschap, en dat een ouder die een kind mishandelt daar dus ook zelf hartzeer van kan hebben". In het rapport hebben we gezien dat er nog weinig interventies zijn onderzocht die zich richten op het versterken van het vaderschap van mannen die geweld plegen jegens hun partner. De interventies die we hebben bekeken, lijken zich echter wel mede te richten op de bufferprocessen van ouderschap. Daarmee sluiten de interventies wellicht aan bij de struikelpunten die de vaders zelf aangaven in de besproken onderzoeken. De eerste evaluatiestudies naar de beschreven interventies laten zien dat vaders tevreden zijn over de interventies. Of dat inderdaad duurzaam het geval is en of de vaders worden versterkt in hun vaderschap, dient echter nog gericht onderzocht te worden.

Het beperkte aantal studies over dit onderwerp laat zien dat we er nog niet zijn. Bij de beschrijving van de gebruikte methode van de beschreven onderzoeksliteratuur is al aangegeven dat de generaliseerbaarheid van de gevonden resultaten beperkt is. Meer onderzoek is zeker nodig om een volledig beeld te krijgen van het vaderschap van deze mannen en het versterken daarvan. En om meer te weten te komen van de perceptie van de mannen en de wijze waarop we hen kunnen versterken en corrigeren voor het geweld. Er is wel hoop. Steeds meer mensen zijn doordrongen van de noodzaak om deze vaders te betrekken en aan te spreken op hun vaderschap zodat de band tussen kinderen en hun vader verbeterd kan worden. Hopelijk kunnen we ook in Nederland in de toekomst meer interventies inzetten ter vergroting van de buffers van deze vaders, met als doel de kansen van kinderen te vergroten om veilig op te groeien.

8 Literatuurlijst

- Aymer, S.R. (2010). Intimate Partner Abuse: A Case Study Involving a Father and a Son. *Clinical Case Studies* 9, 1, pp. 3-17.
- Baartman, H. (2011). Schaduwkanten van ouderschap. *Ouderschapskennis*, vol. 14, no. 2, pp. 124-129.
- Bancroft, L. (2002). The batterer as a parent. *Synergy*, 6, 1, pp. 6-8.
- Bent-Goodley, T., & Williams, O.J. in Edleson, J.L., & Williams, O.J. (2007). Boek: Parenting by Men Who Batter. New Directions for Assessment and Intervention. New York: Oxford University Press. Artikel: Fathers' Voices on Parenting and Violence, p. 32.
- Curwood, S.E., De Geer, I., Hymmen, P., & Lehmann, P. (2011). Using Strength-Based Approaches to Explore Pretreatment Change in Men Who Abuse Their Partners. *Journal of Interpersonal Violence*, 26, 13, pp. 2698-2715.
- Dijkstra, S. (2007). Beelden van ouderschap en mishandeling. Een caleidoscopische blik op posities. *Ouderschap en ouderbegeleiding* 10, 2, pp. 142-160.
- Dijkstra, S. (2008) Bring in the family. Huiselijk geweld, vrouwenopvang en (aankomende) professionals nader beschouwd. Lectorale rede: Avans Hogeschool.
- Dijkstra, S. (2011). Slaan uit macht en onmacht. Mannen leren in groepswork praten over het geweld en hun relaties met vrouwen en kinderen. *Journal of Social Intervention: Theory and Practice*, 20, 3, pp. 59-76.
- Edleson, J.L. (1999). The overlap between child maltreatment and woman battering. *Violence against women*, 5, pp. 134-155.
- Fox, G. L., & Benson, M.L. (2004). Violent men, bad dads? Onderdeel van het boek: Conceptualizing and measuring father involvement.
- Fox, G.L., Sayers, J., & Bruce, C. (2001). Beyond Bravado: Redemption and Rehabilitation in the Fathering Accounts of Men Who Batter. *Marriage & Family Review* 32, 3/4, pp. 137-155.
- Guille, L. (2004). Men who batter and their children: An integrated review. *Agression and violent behavior*, 9, pp. 129-163.
- Harne, L. (2002). Childcare, violence and fathering – Are violent fathers who look after their children, likely to be less abusive? *James Cook University*.
- Hoek, M. (2009). Denk in buffers, een handreiking aan ouderbegeleiders. *Ouderschapskennis*, vol 12, no. 3, pp. 233-241.
- Hoog, de S., Harthoor, H., & Servage, H. (2001). Vaderschap 2.0: opvoedingsondersteuning voor vaders van nu. E-Quality.
- Lamers-Winkelmann, F.A (2003). *Een huilend huis*. Effectmetingen 'let op de kleintjes'. Middelburg/Amsterdam: Scoop/ Vrije Universiteit, Faculteit der Psychologie en Pedagogiek, afdeling Orthopedagogiek.
- Lee, S.J., Bellamy, J.L., & Guterman, N.B. (2009). Fathers, Physical Child Abuse, and Neglect: Advancing the knowledge Base. *Child maltreatment*, 14, p. 227.
- Lünnemann, K.D., Hermens, N., & Roeleveld, W. (2012). Mannen over partnergeweld en vaderschap. Een exploratief onderzoek. *Verwey-Jonker Instituut*.
- Merill, L.L., Crouch, J.L., Thomsen, C.J., & Guimond, J.M. (2004). Risk for intimate Partner Violence and Child Physical Abuse: Psychosocial Characteristics of Multirisk Male and Female Navy Recruits. *Child Maltreat*, 9, p. 18.
- Neighbors, C. et al. (2010). Normative Misperceptions of Abuse Among Perpetrators of Intimate Partner Violence. *Violence Against Women*, 16, p. 370.
- Pas, A. van der (2003). A serious case of neglect: the parental experience of child rearing. Outline for a Psychological Theory of Parenting. Academisch proefschrift. Delft: Eburon.

- Pas, A. van der (2005). Handboek methodische ouderbegeleiding. Eert uw vaders en uw moeders; opvoedproblemen nader verklaard. Amsterdam: SWP.
- Pas, A. van der (2010). Ouderschap: Kwetsbaar en complex. *Maatwerk Vakblad voor maatschappelijk werk*, 5, 10, pp. 20-23.
- Peled, E. (2000). Parenting by men who abuse women: issues and dilemmas. *The British journal of social work*, 10, p. 115.
- Peled, E., & Perel, G. in Edleson, J.L., & Williams, O.J. (2007). Boek: Parenting by Men Who Batter. New Directions for Assessment and Intervention. New York: Oxford University Press, artikel: a Conceptual Framework for Fathering Intervention With Men Who Batter, p. 32.
- Perel, G., & Peled, E. (2008). The Fathering of Violent Men: Constriction and Yearning. *Violence against women*, 14, p. 457.
- Rothman, E.F., Mandel, D.G., & Silverman, J.G. (2007). Abusers' perception of the effects of their intimate partner violence on children. *Violence against women*, 13, p. 1179.
- Salisbury, E.J., Henning, K., & Holdford, R. (2009). Fathering by Partner-Abusive Men: Attitudes on Children's Exposure to Interparental Conflict and Risk Factors for Child Abuse. *Child maltreatment*, 14, p. 232.
- Scott, K.L. (2004). Effecting Change in Maltreating Fathers: Critical Principles for intervention planning. *Clinical psychology: science and practice*, 11, 1, pp. 95-111.
- Scott, K., Francis, K., Crooks, C., & Kelly, T. (2001). Caring Dads: Helping fathers value their children. London, ON: Unpublished treatment manual.
- Scott, K., & Crooks, C. (2007). Preliminary Evaluation of an Intervention Program for Maltreating Fathers. Brief Treatment and Crisis Intervention 2007 – volume 7, 3, pp. 224-238.
- Smith Stover, C., Horn, P. van, Turner, R., Cooper, B., & Lieberman, A.F. (2003). The Effects of Father Visitation on Preschool-Aged Witnesses of Domestic Violence. *Journal of International Violence*, vol. 18 no. 10, pp. 1149-1166.
- Sternberg, K.J., Lamb, M.E., Greenbaum, C., Dawud, S., Cortes, R.M., & Lorey, F. (1994). The effects of Domestic Violence on Children's Perceptions of their Perpetrating and Nonperpetrating Parents. *International Journal of Behavioral Development*, vol. 17 no. 4, pp. 779-795.
- Tubbs, C.Y. & Williams, O.J. in Edleson, J.L., & Williams, O.J. (2007). Boek: Parenting by Men Who Batter. New Directions for Assessment and Intervention. New York: Oxford University Press, artikel: Shared Parenting After Abuse. Battered Mothers' Perspectives on parenting After Dissolution of a relationship, p. 32.
- Veteläinen, A., Grönholm, H., & Holma, J. (2013). Discussions of Fatherhood in Male Batterer Treatment Group. *SAGE Open*, vol. April-June, pp. 1-10.
- Weille, K.L.H. (2011). Ouderschap: een wilde rit in de achtbaan - ongelooflijk, glorieus, ellendig, aangrijpend en intens ... *Ouderschapskennis*, vol. 14, no. 2, pp. 102-117.

Bijlage 1: Werkwijze tijdens het literatuuronderzoek

Tijdens het onderhavige literatuuronderzoek is gestart met literatuur te verzamelen via verschillende zoekmachines en databanken, zoals SAGE, Springerlink, BSL, Google Scholar, Picarta, Science direct en Kaluga. Zoektermen die daarbij zijn gebruikt, waren onder andere: Maltreating fathers, abusive fathers, mishandelende vader, vaderschap na mishandeling, personality violent partners, Children's view violent, children about violent father, Children relationship domestic violence, children perception domestic violence, women attitude violent partner, friends of perpetrators domestic violence, women perception violent partner, Child maltreatment and fathering, fathering domestic violence. Daarnaast is verder gezocht naar bronnen die vernoemd waren in de literatuurlijst van al gevonden bronnen. Om ook relevante Nederlandstalige bronnen te verzamelen is gezocht binnen Nederlandse tijdschriften, zoals *Ouderschapskennis* en is gebruik gemaakt van tips vanuit de expertise binnen de kenniskring van het lectoraat Huiselijk geweld en Hulpverlening in de Keten van Avans Hogeschool. Keywords die veelvuldig worden genoemd in de bronnen, zijn: batterer intervention, child exposure to partner violence, fatherhood, intimate partner violence, fathers, domestic violence, parenting, violent men, abuse, children perception domestic violence, strengths, self-perception, effects of violence on children, program evaluation, ouderbegeleiding en bufferprocessen.

In de selectie van de gebruikte bronnen zijn een aantal keuzes gemaakt. Deze worden hieronder weergegeven.

Ten eerste diende de bron een weergave te zijn van onderzoek naar het vaderschap van mannen die geweld plegen jegens hun partner. Zoals in de inleiding al werd beschreven zijn er weinig onderzoeken bekend waarin geschreven wordt over het vaderschap van mannen die hun kinderen mishandelen. Zo weinig, dat de focus in deze literatuurstudie ligt op de vaders die geweld plegen jegens hun partner. Deze keuze was noodzakelijk om te kunnen beschikken over een ruimere hoeveelheid aan relevante bronnen om de vragen die centraal staan in dit onderzoek te kunnen beantwoorden. In de literatuur naar het vaderschap van mannen die geweld plegen jegens hun partner moest de focus liggen op het achterhalen van de visie van de mannen zelf. Dat betekent dat voor veel bronnen geldt, dat de mannen zelf zijn benaderd door middel van enquêtes, hetzij interviews. Dit vanwege de wens die bij het onderhavige onderzoek speelde om juist de visie van deze mannen op aspecten van het vaderschap een plek te geven.

Ten tweede is er rekening gehouden met het jaartal waarin de bron gepubliceerd is. De literatuur over het vaderschap van mannen die geweld plegen jegens hun partner is beperkt en voornamelijk geschreven vanaf het jaar 2000. Dit heeft zijn weerslag op de bronnen die zijn gebruikt in het onderzoek. Deze zijn voornamelijk gepubliceerd ná het jaar 2000. In enkele reviews, die verwerkt zijn in dit onderzoek, worden waardevolle bronnen van vóór het jaar 2000 meegenomen. Deze wat oudere, waardevolle bronnen, zijn door het gebruik van deze reviews ook meegenomen in het onderzoek.

Ten derde is gekeken naar de methode van onderzoek en de steekproef die werd gebruikt. De 35 bronnen, die geraadpleegd zijn voor het onderhavige onderzoek, zijn gebaseerd op verscheidene typen onderzoek. Veelal is er gebruik gemaakt van literatuuronderzoek en survey onderzoek. Enkele waardevolle bronnen zijn daarnaast gebaseerd op kwalitatief onderzoek waarbij gebruik werd gemaakt van diepte interviews. Onderzoeken met een grote steekproef hebben een grotere generaliseerbare waarde en zijn daarom meegenomen. Enkele

Mannen over hun vaderschap na partnergeweld

kwalitatieve studies waarin interviews plaatsvonden met de doelgroep, zijn tevens meegenomen, vanwege de diepgang in deze onderzoeken. Ondanks hun minder grote generaliseerbaarheid, kunnen ze ons wel meer inzicht geven in belangrijke aspecten, die wellicht ook bij een grotere groep van belang zijn. In onderstaande tabel (Bijlage 2) is per bron meer informatie te vinden over het soort bron, de waarde ervan en de onderzoeksmethode.

Bijlage 2: literatuurstudie tabel

datum 17-07-2014
 auteur I. Vissers
 pagina 29 van 38

Auteur en jaartal	Titel	Type bron en waar gepubliceerd	Methode onderzoek	Waarde van de bron	Keywords
Zeer waardevolle bronnen					
Peled (2000)	Parenting by men who abuse women: issues and dilemmas	Artikel: The british journal of social workers.	Literatuuronderzoek.	In dit literatuuronderzoek worden relevante bronnen van vóór 2000 bekeken. Het is een waardevolle bron vanwege het belang dat zij aangeeft om aandacht te hebben voor het vaderschap van mannen die geweld plegen in gezinnen.	Er worden geen keywords genoemd.
Perel, & Peled (2008)	The Fathering of Violent Men: Constriction and Yearning	Artikel: Violence against women.	Kwalitatief: Semi-gestructureerde diepte-interviews met 14 mannen die geweld hebben gepleegd in het gezin.	Ondanks dat het aantal respondenten beperkt was (N=14) is deze bron zeer waardevol vanwege het feit dat het ons laat zien hoe mannen die geweld plegen in hun gezin het vaderschap beleven. Interessant dat ze meerdere aspecten van het vaderschap hebben uitgevraagd.	Keywords: domestic violence, experience, fathering, parenting, violent men.
Salisbury, Henning, & Holdford (2009)	Fathering by Partner-Abusive Men: Attitudes on Children's Exposure to Interparental Conflict and Risk Factors for Child Abuse	Artikel: child maltreatment.	Kwantitatief survey onderzoek: een vragenlijst werd afgenomen bij 3.824 mannen die veroordeeld waren voor het mishandelen van hun partner.	Relevante bron vanwege het grote aantal respondenten (N= 3824) en de focus op de vraag wat volgens de mannen het effect is van het geweld op de kinderen.	Keywords: domestic/ intimate partner violence, fathers, criminal justice.
Curwood, S.E., DeGeer, F., Hymmen, P., & Lehmann, P. (2011)	Using Strength-Based Approaches to Explore Pretreatment Change in Men Who Abuse Their Partners	<i>Journal of Interpersonal Violence</i> September 2011 vol. 26, no. 13, pp. 2698-2715.	Kwalitatieve narratieve studie bij 42 mannen, waarin in gesprekken met de mannen thema's aan bod kwamen.	De bron is waardevol vanwege de scherpe reflectie op de benadering van mannen die geweld plegen in gezinnen in de afgelopen decennia. Daarnaast is het waardevol vanwege de verhalen die centraal staan van de mannen, waarbij hun beleving en visie centraal staat.	Keywords: domestic violence offenders, strength(s), change, self-perception.

Auteur en jaartal	Titel	Type bron en waar gepubliceerd	Methode onderzoek	Waarde van de bron	Keywords
Fox, G.L., Sayers, J., & Bruce, C. (2001)	Beyond Bravado: Redemption and Rehabilitation in the Fathering Accounts of Men Who Batter	<i>Marriage & Family Review</i> 32, 3/4, pp. 137-155.	Kwalitatief onderzoek door middel van observaties van diverse groepen mannen in behandeling en aansluitend interviews met 8 van deze mannen.	Het is, ondanks het kleine aantal interviews (8), een waardevolle bron vanwege de focus op de ervaringen met en reflecties op het vaderschap van de mannen zelf, gegenereerd uit uitgebreide interviews met de mannen.	Keywords: fatherhood, batterers, rehabilitations, family violence.
Lünnemann, K.D., Hermens, N., & Roeleveld, W. (2012)	Mannen over partnergeweld en vaderschap. Een exploratief onderzoek	<i>Verwey-Jonker Instituut</i> .	Kwalitatief onderzoek door middel van gesprekken met mannen die geweld plegen naar hun partner. De onderzoeksgroep bestaat uit 26 mannen van vijf verschillende etnische achtergronden. De onderzoeksgroep is niet representatief. Het betreft een verkennend onderzoek.	Dit onderzoek concentreert zich op de vraag hoe mannen aankijken tegen geweld in de relatie, welke opvattingen zij hebben over de invloed van het partnergeweld op hun kinderen en hoe zij denken over hun vaderrol. Ook is doorgepraat over hun eventuele behoefte aan steun, zowel bij hun vaderrol als bij het stoppen van het geweld. Deze focus maakt het onderzoek tot een waardevolle bron voor het onderhavige literatuuronderzoek.	Er worden geen keywords genoemd.
Pas, A. van der (2005).	Handboek methodische ouderbegeleiding. Eert uw vaders en uw moeders; opvoedproblemen nader verklaard	Amsterdam: SWP.		In deze waardevolle bron worden de vier bufferprocessen van ouderschap door Van der Pas beschreven.	Er worden geen keywords genoemd.

OVERIGE BRONNEN					
Auteur en jaartal	Titel	Type bron en waar gepubliceerd	Methode onderzoek	Waarde van de bron	Keywords
Rothman, Mandel, & Silverman (2007) USA	Abusers' perception of the effect of their intimate partner violence on children	Artikel: Violence against women.	Kwantitatief, survey onderzoek: 384 biologische vaders en 80 stiefvaders, allen bekend met partnergeweld, werd een enquête afgenomen van 43 vragen over vaderschap en het effect van partnergeweld op de kinderen.	Alle respondenten hadden al een behandeling ondergaan. Je zou je kunnen afvragen of deze populatie anders in hun vaderrol staat dan de populatie die geen behandeling heeft gehad. Toch is de bron waardevol vanwege de focus op de perceptie van de mannen op het effect van het partnergeweld op de kinderen.	Keywords: batterer intervention, child exposure to partner violence, fatherhood, intimate partner violence.
Lee, Bellamy, & Guterman (2009)	Fathers, Physical Child Abuse, and Neglect Advancing the Knowledge Base	Artikel: child maltreatment.	Literatuurstudie.	Het is een review waarbij ze alleen literatuur hebben betrokken, waarbij gebruik is gemaakt van input van vaders zelf. Dat maakt de bron waardevol voor het onderhavige onderzoek.	Keywords: fathers, physical abuse, child welfare services/ child protection; intervention research.
Aymer, S. R. (2010), USA, Clinical Case Studies	Intimate partner abuse: a case study involving a father and a son	Artikel: Clinical case studies.	Kwalitatieve Case Study: Verslag van een therapie proces van een jaar. N = 1.	Interessant om te lezen, maar met een beperkte meerwaarde: vanwege kleine N moeilijk te generaliseren.	Keywords: fathers, intimate partner abuse, psychotherapy, sons.
Merrill, Crouch, Thomsen, & Guimond (2004), Northern Illinois University	Risk for Intimate Partner Violence and Child Physical Abuse: Psychosocial Characteristics of Multirisk Male and Female Navy Recruits	Artikel: child maltreatment.	Kwantitatief: Survey studie met vragenlijsten.	Het onderzoek gaat in op karakteristieken van personen die een risico vormen tot het plegen van geweld in gezinnen. Het is interessant als achtergrondinformatie, maar beperkt relevant voor het onderhavige onderzoek.	Keywords: intimate partner violence, child physical abuse.

Auteur en jaartal	Titel	Type bron en waar gepubliceerd	Methode onderzoek	Waarde van de bron	Keywords
Guille, L. (2004)	Men who batter and their children: An integrated review	<i>Artikel: Aggression and Violent Behavior</i> 9 (2004), pp. 129-163.	Literatuurstudie.	In dit review bespreekt de onderzoekster literatuur over vaderschap, mannen die slaan en het effect van getuige hiervan zijn op kinderen. Het biedt interessante inzichten.	Keywords: domestic violence, men who batter, fathering, effect of violence on children.
Bancroft, L. (2002)	THE BATTERER AS A PARENT	<i>Synergy</i> , 6(1), pp. 6-8 (Newsletter of the National Council of Juvenile and Family Court Judges).	Literatuurstudie.	In het korte artikel worden karakteristieken van mannen die slaan geïnventariseerd en wordt nagegaan of deze karakteristieken hen ook belemmeren in hun vaderschap. Het artikel verstrekt waardevolle informatie, maar blijft door de lengte van het artikel redelijk aan het oppervlak.	Er worden geen keywords genoemd.
Sternberg, K.J., Lamb, M.E., Greenbaum, C., Dawud, S., Cortes, R.M., & Lorey, F (1994)	The Effects of Domestic Violence on Children's Perceptions of their Perpetrating and Nonperpetrating Parents	<i>International Journal of Behavioral Development</i> (1994) vol. 17, no. 4, pp. 779-795.	Kwantitatief: survey onderzoek. The family relations test werd afgenomen bij 33 kinderen die mishandeld waren door hun ouders, 16 waren getuige geweest van huiselijk geweld naar hun broers/zussen, 30 waren zowel getuige als slachtoffer van huiselijk geweld en 31 hadden geen bekend verleden met huiselijk geweld.	De bron is wat verouderd, maar toch waardevol, vanwege de focus van het artikel, waarin de perceptie van kinderen die slachtoffer zijn van huiselijk geweld, van hun ouders centraal staat.	Er worden geen keywords genoemd.

Auteur en jaartal	Titel	Type bron en waar gepubliceerd	Methode onderzoek	Waarde van de bron	Keywords
Neighbors, C., Walker, D.D., Mbilinyi, L.F., O'Rourke, A., Edleson, J.L., Zegree, J., & Roffman, R.A. (2010)	Normative Misperceptions of Abuse Among Perpetrators of Intimate Partner Violence	<i>Violence Against Women</i> , 16, p. 370.	Kwantitatieve studie waarbij telefonische interviews zijn afgenomen met 124 mannen die pleger waren van partnergeweld.	De studie laat zien dat mannen het aantal andere mannen overschatten die ook partnergeweld pleegt. Dit is een interessante uitkomst, maar maakt de bron niet van grote waarde voor het onderhavige literatuuronderzoek.	Keywords: domestic violence, motivational interviewing, social norms.
Baartman, H. (2011)	Schaduwkanten van ouderschap	Ouderschapskennis, vol. 14, no. 2, pp. 124-129.	Het artikel is geen onderzoeksartikel.	Beschrijft het belang van kennis en begrip van ouderschap. Dit geeft een belangrijk inzicht voor het onderhavige onderzoek, maar behoort niet tot de tot 10 van belangrijkste bronnen.	Keywords worden niet genoemd.
Bent-Goodley, T., & Williams, O.J. in Edleson, J.L., & Williams, O.J. (2007)	Parenting by Men Who Batter. New Directions for Assessment and Intervention	Artikel: Fathers' Voices on Parenting and Violence. New York: Oxford University Press, p. 32.			
Dijkstra, S. (2007)	Beelden van ouderschap en mishandeling. Een caleidoscopische blik op posities	<i>Ouderschap en ouderbegeleiding</i> 10, 2, pp. 142-160.	Literatuurstudie van voornamelijk internationale onderzoeksliteratuur naar gangbare beelden van ouderschap.	Dijkstra geeft in dit artikel onder andere scherp weer dat mishandelende mannen weinig betrokken worden en aangesproken als vader in de hulpverlening en dat er op een bepaalde wijze naar hen wordt gekeken door hulpverleners.	Er worden geen keywords genoemd.
Dijkstra, S. (2008)	Bring in the family. Huiselijk geweld, vrouwenopvang en (aankomende) professionals nader beschouwd	Lectorale rede: Avans Hogeschool.	Lectorale rede voor het lectoraat Vrouwenopvang & huiselijk geweld.	Dijkstra geeft onder andere weer dat er weinig aandacht is in de onderzoeksliteratuur voor het vaderschap van gewelddadige mannen. Een van de vier onderdelen gaat in op ouderschap en mishandeling.	Er worden geen keywords genoemd.

Auteur en jaartal	Titel	Type bron en waar gepubliceerd	Methode onderzoek	Waarde van de bron	Keywords
Dijkstra, S. (2011)	Slaan uit macht en onmacht. Mannen leren in groepswork praten over het geweld en hun relaties met vrouwen en kinderen	<i>Journal of Social Intervention: Theory and Practice</i> , 20,3, pp. 59–76.	Het artikel is een verslag van een werkbezoek aan Minnesota in de VS en bevat een reflectie op onderzoeksliteratuur.	Het is een verslag van werkbezoeken aan programma's voor mannelijke plegers van misbruik, met als belangrijk aandachtspunt de partner- en vaderrol van deze mannen.	Keywords: domestic violence, partner abuse, partnership, parenting, fatherhood.
Edleson, J.L. (1999)	The overlap between child maltreatment and woman battering	<i>Violence against woman</i> , 5, pp. 134-155.	Review: literatuurstudie.	In deze review wordt de literatuur besproken die de overlap centraal stelt tussen kindermishandeling en partnergeweld in dezelfde gezinnen.	Keywords: artikel nog niet full tekst teruggevonden, dus deze heb ik nog niet.
Harne, L. (2002)	Childcare, violence and fathering – Are violent fathers who look after their children, likely to be less abusive?	<i>James Cook University</i> .	Kwalitatieve studie door middel van 20 interviews met mannen die pleger waren van partnergeweld over hun vaderschap en kindermishandeling.	Interessante bron vanwege de openheid die mannen geven in hun interviews over hun vaderschap en betrokkenheid bij de opvoeding van de kinderen.	Er worden geen keywords genoemd.
Hoek, M. (2009)	Denk in buffers, een handreiking aan ouderbegeleiders.	<i>Ouderschapskennis</i> , vol 12, no. 3, p. 233–241.	Het artikel is geen onderzoeksverslag.	In deze bron worden onder andere de bufferprocessen van Van der Pas nogmaals beschreven.	Keywords: Ouderbegeleiding en bufferprocessen.

Auteur en jaartal	Titel	Type bron en waar gepubliceerd	Methode onderzoek	Waarde van de bron	Keywords
Hoog, de S., Harthoor, H., & Servage, H. (2001)	Vaderschap 2.0: opvoedingsondersteuning voor vaders van nu	E-Quality.	In deze publicatie beschrijft E-Quality relevante thema's rond vaders en opvoeding. De publicatie bevat interviews met deskundigen uit de praktijk en wetenschap, literatuurstudies op verschillende thema's en een uitgebreid overzicht van vaderschapsprojecten in Nederland.	Aan bod komen aanstaand vaderschap, de combinatie arbeid en zorg, vaderschap en scheiding, opvoeden in twee culturen en 'homo seksueel vaderschap'. Vaderschap 2.0 biedt opvoedingsondersteuners achtergrondinformatie, inzicht in bestaande projecten en vele praktische tips voor het werken met vaders.	Er worden geen keywords genoemd.
Lamers-Winkelman, F.A (2003)	<i>Een huilend huis.</i> Effectmetingen 'let op de kleintjes'	Middelburg/Amsterdam: Scoop/Vrije Universiteit, Faculteit der Psychologie en Pedagogiek, afdeling Orthopedagogiek.	De effectmeting van 'Let op de kleintjes': een therapeutisch programma voor het verwerken van gewelddadige gebeurtenissen.	Deze bron wordt aangehaald als voorbeeld van een programma in de hulpverlening waar enkel de moeders, en dus niet de vaders, worden betrokken.	Er worden geen keywords genoemd.
Pas, van der A. (2003)	A serious case of neglect: the parental experience of child rearing. Outline for a Psychological Theory of Parenting.	Academisch proefschrift. Delft: Eburon.	Proefschrift.	In het onderhavige onderzoek wordt de definitie van ouderschap van Van der Pas gebruikt.	Er worden geen keywords genoemd.

datum 17-07-2014

auteur I. Vissers

pagina 36 van 38

Auteur en jaartal	Titel	Type bron en waar gepubliceerd	Methode onderzoek	Waarde van de bron	Keywords
Pas, van der A. (2010)	Ouderschap: Kwetsbaar en complex	<i>Maatwerk Vakblad voor maatschappelijkwerk</i> , 5, 10, pp. 20-23.			Er worden geen keywords genoemd
Peled, E., & Perel, G. in Edleson, J.L., & Williams, O.J. (2007)	Parenting by Men Who Batter. New Directions for Assessment and Intervention	New York: Oxford University Press. p 32. Artikel: a Conceptual Framework for Fathering Intervention With Men Who Batter.			
Scott, K.L. (2004)	Effecting Change in Maltreating Fathers: Critical Principles for intervention planning	<i>Clinical psychology: science and practice</i> , 11,1, pp. 95-111.	Review	Katreena Scott heeft vijf principes geformuleerd waar men rekening mee dient te houden bij het ontwikkelen van een programma voor vaders die gewelddadig zijn in hun gezinnen	Keywords: child maltreatment, fathering, treatment, change motivation, emotional security, domestic violence
Scott, K., Francis, K., Crooks, C., & Kelly, T. (2001)	Caring Dads: Helping fathers value their children	London ON: Unpublished treatment manual.	Geen onderzoeksliteratuur	In deze handleiding van Caring Dads staat uitleg van het Caring Dads programma beschreven.	Er worden geen keywords genoemd
Scott, K., & Crooks, C. (2007)	Preliminary Evaluation of an intervention Program for Maltreating Fathers	Brief Treatment and Crisis Intervention 2007 – volume 7, 3, pp. 224-238.	Literatuurstudie	Literatuurstudie naar de effectiviteit van Caring Dads. Het is een belangrijk onderzoek, maar helaas niet gestaafd met data van deelnemers van het programma.	Keywords: fathers, child maltreatment, domestic violence, parenting, program evaluation, abuse

Auteur en jaartal	Titel	Type bron en waar gepubliceerd	Methode onderzoek	Waarde van de bron	Keywords
Smith Stover, C., Horn, van P., Turner, R., Cooper, B., & Lieberman, A.F. (2003)	The Effects of Father Visitation on Preschool-Aged Witnesses of Domestic Violence	<i>Journal of International Violence</i> , vol. 18 no. 10, pp. 1149-1166.	Observatie van 50 basisschoolkinderen in hun wijze van contact met hun vader die in het verleden geweld pleegde in het gezin. De frequentie van het contact met de vader verschilde tussen de kinderen.	De studie geeft op deze wijze inzicht in de effecten van contact tussen gewelddadige vaders en hun kinderen.	Keywords: father visitation, domestic violence, preschool children, parent-child relationship, family, separation
Tubbs, C.Y. & Williams, O.J. in Edleson, J.L., & Williams, O.J. (2007)	Boek: Parenting by Men Who Batter. New Directions for Assessment and Intervention	New York: Oxford University Press. P. 32. Artikel: Shared Parenting After Abuse. Battered Mothers' Perspectives on parenting after Dissolution of a relationship.			
Weille, K.L.H. (2011)	Ouderschap: een wilde rit in de achtbaan - ongelooflijk, glorieus, ellendig, aangrijpend en intens ...	<i>Ouderschapskennis</i> , vol. 14, no. 2, pp. 102-117.	Het is geen onderzoeksartikel		Er worden geen keywords genoemd
Veteläinen, A., Grönholm, H., & Holma, J. (2013).	Discussions of Fatherhood in Male Batterer Treatment Group	<i>SAGE Open</i> , vol. April-June, pp. 1-10 .	De data voor het onderzoek zijn verzameld aan de hand van video-opnamen van groepsessies voor mannelijke geweldplegers, waaraan de deelnemers vrijwillig deelnamen.	Hier is onderzoek gedaan naar de wijze waarop mannen, die pleger zijn van partnergeweld, spreken over vaderschap en hoe ze zichzelf zien als vaders.	Fatherhood, intimate partner violence, batterer group

Avans Hogeschool
Expertisecentrum Veiligheid
t: 088 - 525 64 49
e: secretariaatEV@avans.nl
Postbus 90116
4800 RA Breda